

MATERIAŁY WYBUCHOWE	NORMA BRANŻOWA	BN-77
	Materiały wybuchowe górnicze Karbonity węglowe	6091-34
		Zamiast BN-69/6091-34
		Grupa katalogowa X 72

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są materiały wybuchowe górnicze (oznaczone w dalszej treści normy skrótem MW) o strukturze sypkiej, zwane karbonitami węglowymi, które w dalszej treści normy są oznaczone skrótem KW.

1.2. Zakres stosowania przedmiotu normy. KW są stosowane w niemetanowych kopalniach węgla w pokładach węglowych klasy A i B zagrożenia pyłowego.

1.3. Określenia. KW są to MW amonowo-saletrzane, spełniające określone wymagania bezpieczeństwa wobec pyłu węglowego i zawierające do 10% nitrogliceryny lub jej mieszanki z nitroglikolem. KW dostarczane są w nabojach skła-

dających się z MW i impregnowanej osłonki papierowej.

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Rodzaje. W zależności od składu chemicznego rozróżnia się 5 rodzajów KW oznaczonych symbolami: D6G, D7G, D7GH, D8G i D8AG.

2.2. Przykład oznaczenia wodoodpornego karbonitu węglowego D7GH o masie naboju 150 g i średnicy 36 mm:

KARBONIT WĘGLOWY D7GH 150/36 BN-77/6091-34

3. WYMAGANIA I BADANIA

3.1. Wygląd zewnętrzny i wymiary — wg tabl. 1.

Tablica 1

Wymagania		Metody badań wg BN-74/6091-13
a) Barwa	szaroczarna	p. 2.1
b) Zapach	nitrozwiązków aromatycznych i nitroestrów	p. 2.2
c) Struktura	jednorodna, sypka mieszanina umożliwiająca łatwe osadzenie splonki lub zapalnika elektrycznego	p. 2.3
d) Średnica naboju, mm	36 ±1,8	p. 2.4
e) Masa naboju, g	100 ±10, 150 ±15	p. 2.5
f) Odchylenie średniej rzeczywistej masy 10 naboji od masy nominalnej, %, najwyżej	±5	p. 2.5
g) Odchylenie rzeczywistej gęstości naboju od stwierdzonej podczas badania dopuszczeniowego, %, najwyżej	±15	p. 2.6

Zgłoszona przez Zjednoczenie Przemysłu Tworzyw i Farb PLASTOFARB
Ustanowiona przez Naczelnego Dyrektora ZPTiF dnia 30 grudnia 1977 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1979 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 12/1978 poz. 56)

3.2. Skład chemiczny — wg tabl. 2.

Tablica 2

Składniki	Procentowa zawartość składnika w KW					Metody badań wg
	D6G	D7G	D7GH	D8G	D8AG	
1	2	3	4	5	6	7
a) Azotan amonowy techniczny zabarwiony granatem kwasochromowym ERN	77,0 ±1,0	74,9 ±1,0	74,9 ±1,0	75,0 ±1,0	75,0 ±1,0	BN-69/6091-32
b) Mieszanka nitrogliceryny z nitroglikolem	4,0 9,0 ±0,5	5,0 11 ±0,6	5,0 10,5 ±0,6	6,0 11 ±0,6	5,0 11 ±0,6	BN-67/6091-23
Dwunitrotoluen	5,0	6,0	5,5	5,0	6,0	
c) Sól (NaCl)	10,5 ±0,6	10,0 ±0,5	10,0 ±0,5	10,5 ±0,6	10,5 ±0,6	BN-69/6091-32
d) Mączka drzewna lub paździerzowa	3,5 ±0,5	4,0 ±0,5	3,0 ±0,5	3,5 ±0,5	3,5 ±0,5	BN-69/6091-31
Meypradex	—	—	1,0 ±0,4	—	0,5 ±0,3	Sposób A
Stearynian wapnia	—	—	0,5 ±0,3	—	—	
e) Woda, najwyżej	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	BN-66/6091-21
f) Barwnik — sadza	0,1 ¹⁾					nie sprawdza się

1) Wartość dodatkowa ponad 100%.

3.3. Własności strzelnicze — wg tabl. 3.

Tablica 3

Wymagania		Metody badań wg
a) Zdolność przenoszenia detonacji naboju, cm, co najmniej	3	BN-64/6091-05
b) Wrażliwość na inicjowanie splonką porównawczą wg BN-65/6094-02 zawierającą ładunek inicjujący w ilości, g, najwyżej	0,50	BN-63/6091-04
c) Ładunek o masie 500 g przy inicjowaniu przednim i tylnym (po 5 próbach w moździerzach typu M1) nie powinien zapalać obłoku pyłu węglowego oraz w żadnej próbie nie powinny pozostawać niezdetonowane naboje lub ich części		BN-76/6091-40
d) Odchylenie od średniej wartości liczbowej zdolności wykonywania pracy (wydęcia) w bloku ołowianym stwierdzonej podczas badania dopuszczeniowego, cm ³ , najwyżej	±18	BN-73/6091-14
e) Zawartość w gazach odstrzałowych: — tlenku węgla, %, najwyżej — tlenków azotu (w przeliczeniu na NO ₂), %, najwyżej	0,135 0,080	BN-67/6091-25

3.4. Odporność na czynniki termiczne — wg tabl. 4.

Tablica 4

Wymagania		Metody badań wg
a) Stałość przy 48-godziennym składowaniu w temperaturze 75°C.	— ubytek masy KW nie powinien przekraczać 4%	BN-64/6091-10
	— podczas składowania nie powinny wydzielać się widoczne gazowe produkty rozkładu	
	— odczyn (pH) po składowaniu nie powinien ulec zmianie więcej niż o $\pm 1,0$	p. 3.14
b) Odporność na zapalenie górniczym lontem prochowym	lont nie powinien spowodować zapalenia KW	BN-64/6091-06
c) Zachowanie się przy zetknięciu z powierzchnią stali ogrzanej do czerwonego żaru	charakter spalania się KW powinien być taki sam lub łagodniejszy jak MW porównawczego	BN-65/6091-17
d) Temperatura rozkładu (wyfuknięcia, deflacji lub detonacji), °C, co najmniej	160	BN-76/6091-08
e) Spalanie w ognisku z płonącego drewna	powinno odbywać się spokojnie	p. 3.15
f) Wodoodporność	badany KW po przechowywaniu w wodzie o temperaturze $20 \pm 5^\circ\text{C}$ w ciągu co najmniej 3 h na głębokości 250 mm powinien detonować	BN-77/6091-20 metoda A

3.5. Odporność na czynniki mechaniczne — wg tabl. 5.

Tablica 5

Wymagania		Metody badań wg
a) Wrażliwość na tarcie	tarcie KW pod obciążeniem 36 kg (lub naciskiem) nie może spowodować rozkładu z efektem akustycznym (trzaski, wybuch) lub optycznym (wydzielenie się dymu, zapalenie, zwęglenie)	BN-77/6091-07
b) Wrażliwość na uderzenie	nie powinien być wrażliwszy od MW porównawczego	BN-65/6091-18
c) Odporność na wstrząsanie	w czasie próby KW nie powinien ulec zapaleniu lub wybuchowi i nie powinno nastąpić wydzielanie z mieszaniny poszczególnych składników	BN-65/6090-01

3.6. Okres gwarancji dla KW wynosi 2 miesiące, licząc od daty produkcji. Po przekroczeniu okresu gwarancyjnego KW może być przekazany do obrotu po uzyskaniu pozytywnej opinii Instytutu Bezpieczeństwa Górniczego Kopalni Doświadczalnej „Barbara”.

3.7. Cechowanie naboju. Na osłonce każdego naboju, wykonanej z papieru o barwie niebieskiej

(impregnowanego parafiną lub tp.), powinien być umieszczony czarny, czytelny napis, zawierający następujące dane:

- pełną nazwę wg dopuszczenia,
- znak fabryczny,
- rok produkcji,
- masę naboju,
- średnicę naboju,
- numer skrzynki lub pudła,
- numer paczki.

3.8. Znakowanie i wygląd zewnętrzny opakowań należy sprawdzać wg BN-64/6091-12.

3.9. Rodzaje i częstotliwość badań — wg BN-74/6091-01.

3.10. Wielkość partii. Za partię należy uznać ilość tego samego rodzaju o jednakowej masie naboju KW wyprodukowanego w ciągu jednej doby, nie więcej jednak niż 30 t.

3.11. Wielkość szarży. Szarża jest to ilość MW z jednej wanny mieszalniczej wielkości maksimum 700 kg.

3.12. Pobieranie próbek. Próbki do badań należy pobrać w liczbie podanej w BN-74/6091-02.

3.13. Przygotowanie próbki do oznaczania składu chemicznego. Z naboju przeznaczanego do badania odwinąć osłonkę papierową i z końca naboju odciąć (łopatką z materiału nieiskrzącego) i odrzucić 1 centymetrową warstwę KW. Następnie odważyć około 5 g KW z dokładnością do 0,0002 g.

3.14. Oznaczenie odczynu (pH). Badanie odczynu (pH) na pehametrze wykonać z próbkami KW świeżego i składowanego w ciągu 48 h, w temperaturze 75°C. Badanie należy przeprowadzać dwukrotnie z każdą z trzech próbek. Równocześnie należy przeprowadzić dwie ślepe próby z wodą destylowaną. Do każdej próbki 10 g KW w naczynku wagowym wlać po 10 cm³ wody destylowanej, zamknąć naczynka przykrywkami, wstrząsnąć zawartość, pomieszać przecikiem i odstawić na 10 min, po czym wykonać oznaczenie pH przy użyciu dowolnego pehametru z elektrodą szklaną. Wynik badania jest dodatni, jeżeli odczyn (pH) przed i po składowaniu cieplnym nie uległ większej zmianie niż o $\pm 1,0$.

3.15. Badanie zachowania się KW przy spalaniu w ognisku z płonącego drewna należy wykonać w następujący sposób:

Sześciennie pudełko z 1-milimetrowej blachy stalowej o długości boku 80 mm napęlnić luźno badanym MW, nasunąć przykrywkę, zacisnąć obrzeża, przewiązać pudełko drutem, owinąć papierem, ponownie przewiązać drutem i włożyć do intensywnie płonącego ogniska z polan drewnianych. Mierzyć czas od momentu włożenia pudełka do ogniska do momentu zapalenia się KW i jego zakończenia, obserwując przebieg palenia się KW (spalanie spokojne, wyfuknięcie, eksplozja, detonacja).

Za dodatni wynik badania należy uznać spokojne spalanie się KW w dwóch próbach.

3.16. Ocena wyników badań

3.16.1. Ocena wyników badań odbiorczych. Ocenę wyników badań należy wykonać na podstawie wyników przeprowadzonych badań odbiorczych. Partię należy uznać za zgodną z wymaganiami normy, jeżeli badania odbiorcze dały wynik dodatni.

W przypadku uzyskania ujemnego wyniku podczas badania odbiorczego, należy wykonać powtórnie badania odbiorcze z podwójnej liczby próbek, polegające na sprawdzeniu parametru niezgodnego z normą. W razie uzyskania ponownie ujemnego wyniku należy postępować z partią jak w rozdz. 5.

3.16.2. Ocena wyników badań okresowych. Ocenę wyników badań należy wykonać na podstawie wyników przeprowadzonych badań okresowych. Partię należy uznać za zgodną z wymaganiami normy, jeżeli badania okresowe dały wynik dodatni.

W razie uzyskania ujemnego wyniku z partią należy postępować jak w rozdz. 5.

Badania okresowe służą również do kontroli prawidłowości procesu technologicznego i dlate-

go w przypadku uzyskania ujemnego wyniku należy skontrolować proces i przeprowadzić badania danego parametru, aż do uzyskania dodatnich wyników z trzech kolejnych partii KW.

4. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4.1. Pakowanie

4.1.1. Paczki. Paczkę stanowią naboje włożone do przezroczystej torebki z tworzywa sztucznego, zamykanej za pomocą zapinki z tworzywa sztucznego itp. Do każdej torebki powinna być włożona etykieta barwy niebieskiej z czytelnym, czarnym napisem, zawierającym następujące dane:

- a) pełną nazwę wg dopuszczenia,
- b) używany skrót (ujęty w nawiasach) oraz określenie „MW amonowo-saetryzany węglowy”,
- c) datę i liczbę dziennika aktu dopuszczenia wydanego przez WUG,
- d) nazwę wytwórni,
- e) znak fabryczny,
- f) rok produkcji,
- g) masę paczki,
- h) masę naboju,
- i) średnicę naboju,
- j) liczbę naboji w paczce.

4.1.2. Skrzynki lub pudła. Paczki z nabojami powinny być ułożone w skrzynkach drewnianych wg BN-72/7161-22 lub pudłach tekturowych¹⁾.

Na każdej skrzynce lub pudle należy umieścić bezpośrednio lub pośrednio w postaci dwóch nalepek papierowych barwy niebieskiej czytelny czarny napis z następującymi danymi:

- a) oznaczenie wg 2.3,
- b) nazwę wytwórni,
- c) znak fabryczny,
- d) rok produkcji,
- e) masę MW w skrzynce lub pudle,
- f) numer skrzynki lub pudła.

Jednocześnie na skrzynce lub pudle należy umieścić 1 lub 2 znaki ostrzegawcze nr 1 wg PN-76/O-79252.

Masa KW netto skrzynki nie powinna przekraczać 35 kg, w pudle — 30 kg. Każda skrzynka powinna być zamknięta na zamek dźwigniowy i zaplombowana, a każde pudło po sklejeniu klap oklejone taśmą papierową lub tp.

Wewnątrz każdego opakowania transportowego z KW (skrzynki, pudła) powinna znajdować się kartka kontrolna barwy niebieskiej z czytelnym czarnym napisem zawierającym:

- oznaczenie wg 2.3,

¹⁾ Patrz Informacje dodatkowe p. 5.

- używany skrót (ujęty w nawiasach) oraz określenie „MW amonowosaletrzany węglowy”,
- nazwę wytwórni,
- znak fabryczny,
- masę MW w skrzynce lub pudle,
- datę produkcji,
- okres gwarancyjny,
- numer skrzynki lub pudła,
- znak kontrolny.

4.2. Przechowywanie. Naboje KW zapakowane wg 4.1 w zakładzie produkcyjnym należy przechowywać w specjalnych składach MW podziemnych lub naziemnych, odpowiadających Przepisom bezpieczeństwa pracy przy produkcji, składowaniu i transporcie wewnątrzzakładowym materiałów wybuchowych.

W zakładach górniczych KW należy przechowywać w składach zgodnie z BN-74/8902-11 i Przepisami wykonawczymi w sprawie nabywania, przechowywania i używania środków strzałowych w zakładach górniczych.

4.3. Transport. KW w opakowaniu wg 4.1 należy przewozić zgodnie z następującymi przepisami:

- a) koleją w obrocie krajowym — według przepisów o przewozie koleją materiałów i przedmiotów niebezpiecznych (PMN),
- b) koleją w obrocie zagranicznym — zgodnie z Regulaminem międzynarodowym dla przewozu

koleją towarów niebezpiecznych (RID) oraz Specjalnymi warunkami przewozu towarów niebezpiecznych w międzynarodowej komunikacji kolejowej,

c) drogami publicznymi — zgodnie ze Szczegółowymi przepisami bezpieczeństwa ruchu przy przewozie materiałów wybuchowych na drogach publicznych,

d) drogą morską — zgodnie z Przepisami szczegółowymi w sprawie transportu morskiego **materiałów niebezpiecznych.**

5. POSTĘPOWANIE Z PARTIĄ NIE ODPOWIADAJĄCĄ WYMAGANIOM NORMY

Partię KW nie odpowiadającą wymaganiom normy ze względu na:

— wygląd zewnętrzny, wymiary, masę, własności strzelnicze oraz odporność na czynniki termiczne należy przesortować i po odrzuceniu wadliwych szarż ponownie przedstawić do odbioru,

— skład chemiczny, gęstość, strukturę i zawartość wody należy sprawdzić na własności strzelnicze i po otrzymaniu dodatnich wyników dopuścić ją do obrotu,

— bezpieczeństwo wobec pyłu węglowego — odrzucić.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Zakłady Tworzyw Sztucznych NITRON-ERG, Krupski Młyn.

2. Istotne zmiany w stosunku do BN-69/6091-34

- a) wprowadzono nowe rodzaje karbonitów,
- b) podano odchylenia w rozbiciu na masę dla pojedynczego naboju i średniej z 10 naboji,
- c) wprowadzono znowelizowaną metodę na badanie bezpieczeństwa wobec pyłu węglowego,
- d) wprowadzono badanie wodoodporności,
- e) wprowadzono znowelizowaną metodę na oznaczenie wrażliwości na tarcie metodą Koenena,
- f) zmieniono sposób oceny partii.

3. Normy i dokumenty związane

PN-76/O-79252 Produkty w opakowaniach transportowych. Znaki i znakowanie. Wymagania podstawowe

BN-65/6090-01 Materiały wybuchowe o strukturze ziarnistej. Próba odporności na wstrząsanie

BN-74/6091-01 Materiały wybuchowe górnicze. Systematyka laboratoryjnej kontroli jakości

BN-74/6091-02 Materiały wybuchowe górnicze. Pobieranie próbek

BN-63/6091-04 Materiały wybuchowe górnicze. Oznaczenie wrażliwości na inicjowanie splonką

BN-64/6091-05 Materiały wybuchowe górnicze. Oznaczenie zdolności przenoszenia detonacji

BN-64/6091-06 Materiały wybuchowe górnicze. Próba odporności na zapalanie lontem prochowym

BN-77/6091-07 Materiały wybuchowe. Oznaczenie wrażliwości na tarcie metodą Koenena

BN-76/6091-08 Materiały wybuchowe górnicze. Oznaczenie temperatury rozkładu

BN-64/6091-10 Materiały wybuchowe górnicze. Oznaczenie stałości przy składowaniu w temperaturze 75°C

BN-64/6091-12 Materiały wybuchowe górnicze. Sprawdzanie znakowania i wyglądu zewnętrznego opakowań

BN-74/6091-13 Materiały wybuchowe górnicze. Sprawdzanie barwy, zapachu i struktury materiału oraz średnicy, masy i gęstości naboji

BN-73/6091-14 Materiały wybuchowe. Oznaczenie zdolności wykonywania pracy w bloku ołowianym

BN-65/6091-17 Materiały wybuchowe górnicze. Próba zachowania się przy zetknięciu z powierzchnią stali ogrzanej do czerwonego żaru

BN-65/6091-18 Materiały wybuchowe kruszące. Oznaczenie wrażliwości na uderzenie metodą Kasta

- BN-77/6091-20 Materiały wybuchowe górnicze. Badanie wodoodporności
- BN-66/6091-21 Materiały wybuchowe. Oznaczanie zawartości wody
- BN-67/6091-23 Materiały wybuchowe górnicze. Oznaczanie zawartości nitrozwiązków i nitroestrów
- BN-67/6091-25 Materiały wybuchowe górnicze. Oznaczanie składu chemicznego gazów postrzałowych
- BN-69/6091-31 Materiały wybuchowe górnicze. Oznaczanie zawartości mączki drzewnej
- BN-69/6091-32 Materiały wybuchowe górnicze. Oznaczanie zawartości składników rozpuszczalnych w wodzie
- BN-76/6091-40 Materiały wybuchowe górnicze. Badanie bezpieczeństwa wobec pyłu węglowego
- BN-65/6094-02 Słonki pobudzające porównawcze do oznaczania wrażliwości materiałów wybuchowych górniczych
- BN-72/7161-22 Skrzynki i komplety skrzynkowe z tarczy do górniczych materiałów wybuchowych
- BN-74/8902-11 Podziemne stałe składy materiałów wybuchowych. Zasady projektowania
- Przepisy o przewozie koleją materiałów i przedmiotów niebezpiecznych (PMN) obowiązujące od dnia 15 września 1968 r. (Dz.T. i Z.K. nr 20/1968 r. poz. 84)
- Regulamin międzynarodowy dla przewozu koleją towarów niebezpiecznych (RID), obowiązujący od dnia 1 kwietnia 1967 r. stanowiący załącznik I do Konwencji Międzynarodowej o przewozie towarów kolejami (CIM) (Dz. U. PRL nr 21 poz. 137 z 29 czerwca 1968 r.)
- Specjalne warunki przewozu towarów niebezpiecznych w międzynarodowej komunikacji kolejowej, stanowiące załącznik nr 4 do Umowy o międzynarodowej kolejowej komunikacji towarowej SMGS (Dz.T. i Z.K. z 1966 r. nr 7 poz. 35)
- Szczegółowe przepisy bezpieczeństwa ruchu przy przewozie materiałów wybuchowych na drogach publicznych, załącznik do obwieszczenia Ministrów Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z dnia 14 grudnia 1968 r. (Dz. Urz. M.K. nr 1 poz. 2 z dnia 10 stycznia 1967 r.)
- Przepisy szczegółowe w sprawie transportu morskiego materiałów niebezpiecznych stanowiące załącznik do Zarządzenia Ministra Żeglugi z dnia 20 maja 1963 r. (Dz. U. nr 25 poz. 147)
- Przepisy bezpieczeństwa pracy przy produkcji, składowaniu i transporcie wewnątrzzakładowym materiałów wybuchowych
- Zarządzenie Ministra Przemysłu Chemicznego z dnia 23 stycznia 1963 r. nr ew. 9
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 1971 r. (Dz. U. nr 11 poz. 109 z dnia 12 maja 1971 r.) w sprawie nabywania, przechowywania i używania środków strzałowych w zakładach górniczych
- Przepisy wykonawcze w sprawie nabywania, przechowywania i używania środków strzałowych w zakładach górniczych (Zarządzenie nr 6 Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z dnia 31 marca 1972 r.).
- 4. Symbol wg SWW — 1333-212.**
- 5. Pudła** — wg rys. nr 3685. Rysunek jest do nabywania w Zakładach Tworzyw Sztucznych NITRON-ERG w Krupskim Młynie.
- 6. Autorzy projektu normy** — inż. Zygmunt Borosz i Wiesława Gryc z Zakładów Tworzyw Sztucznych NITRON-ERG, Krupski Młyn.